

Hoofdstuk 5

Activeren van voorkennis.

()

()

()

()

Les 1

Wat weet je er al van?

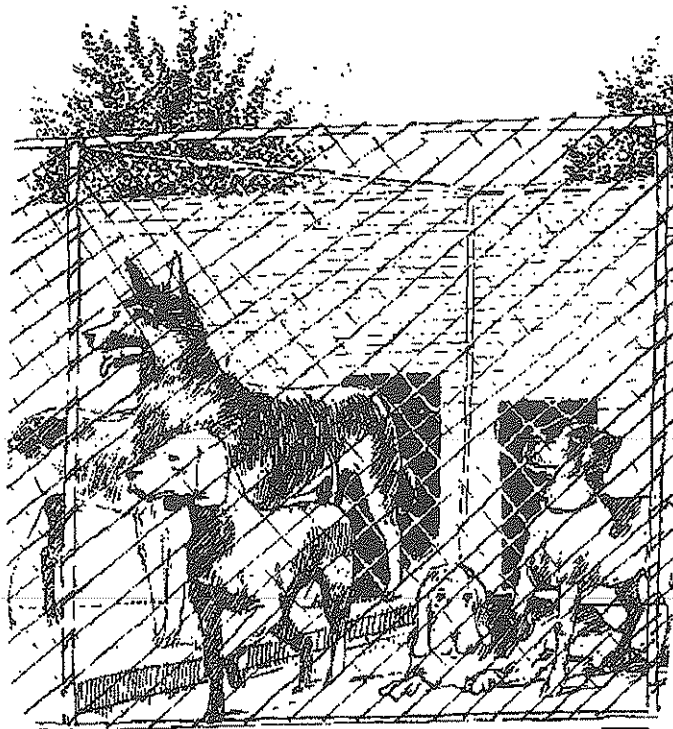
Ivo heeft een hobby.
Hij verzamelt plaatjes van honden.

Ivo wil ook alles over honden weten.
Hij heeft de volgende tekst gevonden:

Veel soorten honden.

Er zijn veel soorten honden.
Dat noemen we rassen.
Herders en poedels zijn heel bekend.
Maar er zijn nog veel meer rassen.
Er zijn honden met lange haren.
En honden met korte haren.
Er zijn grote en kleine honden.
Ze zien er allemaal anders uit.

Een vrouwtjes hond heet teef.
Een mannetje noemen we reu.
Een teef krijgt soms jongen.
Die heten pups.

(J. van der Kind, 1982b)

1. Wat is dit voor soort tekst?

2. Waarom gaat Ivo deze tekst lezen?

.....

3. Hoe gaat Ivo deze tekst lezen?

.....

Ivo verwacht dat hij iets zal leren over honden.

Hij weet al best veel van honden.

Hij weet dat honden huisdieren zijn.

Ook weet hij dat honden heel goed kunnen ruiken en horen.

4. Weet jij nog meer dingen over honden?

.....

.....

.....

Nu kan Ivo de tekst gaan lezen.

Alles wat hij nog niet wist over honden, kan hij nu leren.

*Zo zie je dat het handig is om van tevoren te bedenken,
wat je al weet over een tekst.*

Dit is dus ook een vraag, die je jezelf voor het lezen kan stellen.

Dit is een moeilijke vraag.

Om antwoord te geven op die vraag, moet je jezelf vragen stellen over de titel en de plaatjes.

Als een titel van een tekst is:

De zebra.

Dan kun je jezelf vragen:

Wat is een zebra?

Waar zijn zebra's?

Hoe zien zebra's eruit?

Zo bedenk je een heleboel dingen, die je weet over zebra's.

Als een titel van een tekst is:

Reizen met de trein.

5. Wat kun je jezelf dan vragen?

.....

.....

.....

.....

Je vraagt dus eigenlijk:

Wat weet ik er al van?

We gaan nu de volgende tekst bekijken.

Voor het lezen moet je jezelf altijd alle vragen stellen,
die bij de plaatjes van Ivo horen.

Niet alle vragen staan opgeschreven, maar je moet ze jezelf wel stellen.
Jij hoeft alleen de antwoorden op te schrijven.

6.

7.

.....

8. Wat zal er in de tekst staan?

.....

9. Wat weet ik er al van?

.....

Wat is onweer?

Wolken zijn veel kleine waterdruppels bij elkaar.

Soms vallen de druppels.

Dan regent het.

In een onweerswolk gaan de druppels snel langs elkaar.

Zo komt er stroom in de onweerswolk.

De stroom springt van de ene wolk naar de andere wolk.

Als de stroom overspringt, geeft dat een fel licht.

Dat is de bliksem.

Het overspringen geeft ook geluid.

Dat is de donder.

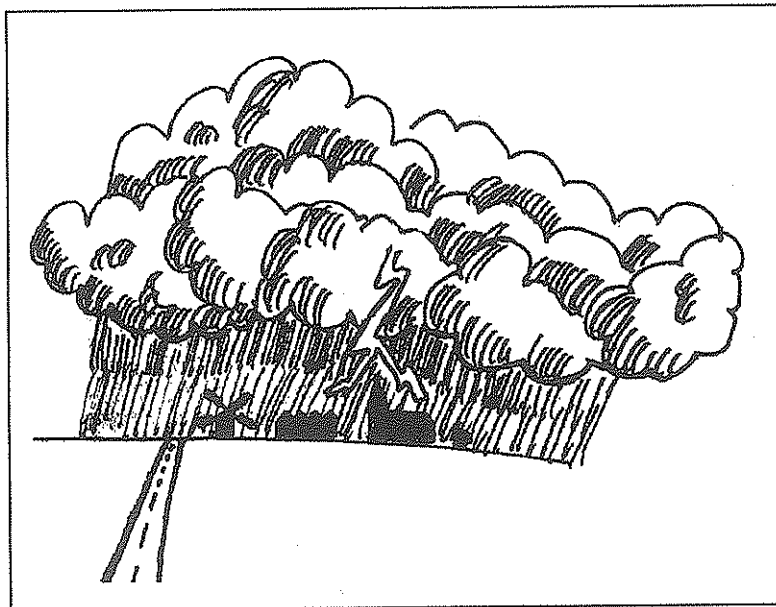
Het licht van de bliksem gaat snel.

Het lijkt of het kronkelt door de lucht.

Er kan een bliksem zijn tussen de wolken.

Er kan ook een bliksem zijn tussen een wolk en de aarde.

De stroom springt dan van een wolk naar de grond.

(M. Luitwieler, 1983)

Les 2

Vorbereiden op een tekst.

We hebben nu alle vragen, die je jezelf voor het lezen moet stellen, gehad.

Weet je ze nog allemaal?

Zoek ze anders nog maar eens op.

Ze staan ook op de symbolen-kaart.

Hieronder staat een tekst.

Voor de tekst staan de plaatjes van Ivo.

Achter die plaatjes, moet je een antwoord geven op de vraag, die bij dat plaatje hoort.

1.

2.

3.

4.

Sok-pop

Om een sok-pop te maken heb je nodig:

- een oude sok
- lijm
- knopen en kralen
- gekleurde restjes stof
- vilt

Van twee knopen kun je de ogen maken.

Plak de ogen op de sok.

Maak de pop af door er stukjes stof op te plakken (bijvoorbeeld als tongetje).

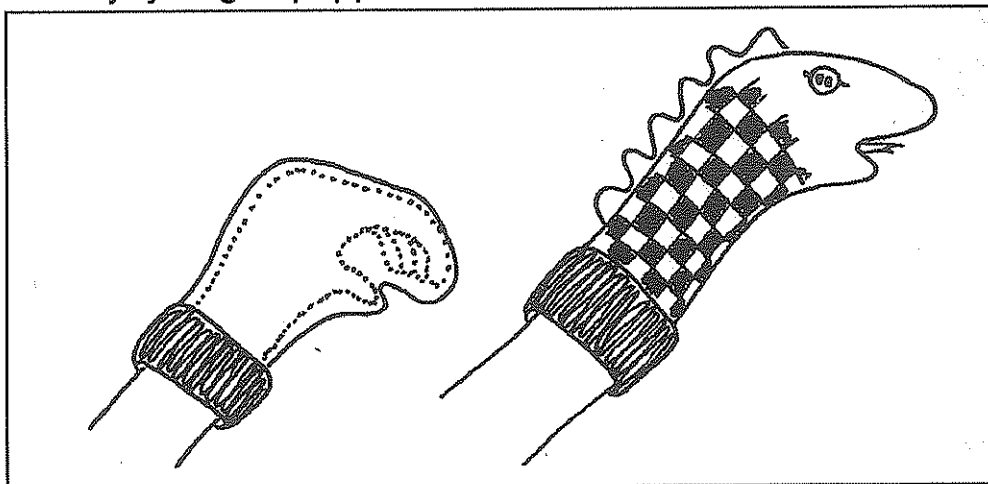
Zo kun je een hele familie sok-poppen maken.

Trek de sok over je hand en de hiel over je duim (zie tekening).

Als je nu met je duim beweegt lijkt het net alsof de pop kan praten.

Schrijf een spannend verhaal over de poppen.

Zo kun je je eigen poppenkast maken.

(Straub 1983)

Op de volgende bladzijde staat nog een tekst.
Beantwoord eerst de vragen, lees daarna de tekst.

5.

6.

.....

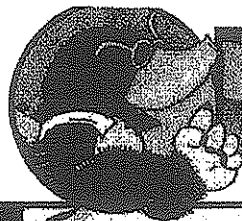
7.

.....

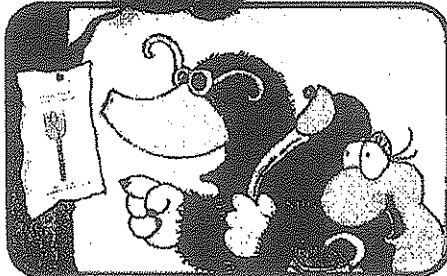
8.

.....

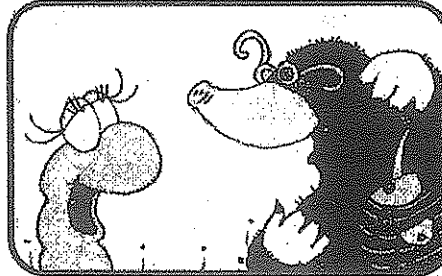

KOEKLOERE

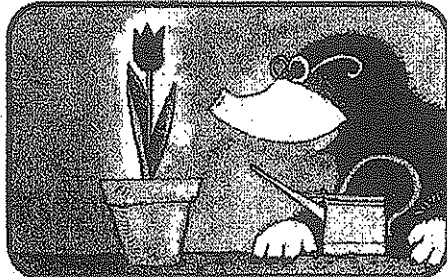
De grootste tulp

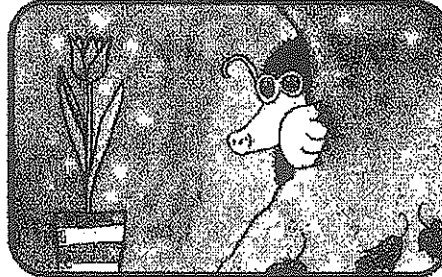
1. „Kijk, er wordt een wedstrijd gehouden,” zegt Moffel. „Wie de grootste tulp laat groeien, is winnaar.” „Ik doe mee,” zegt Piertje vrolijk.

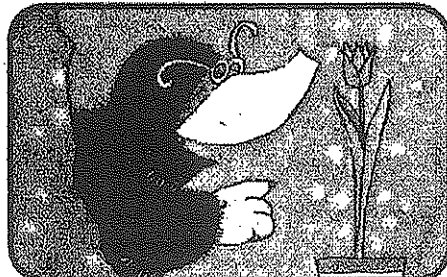
2. „Weet je wat, we doen het samen.” „Nee,” zegt Moffel, „we doen allebei een eigen tulp. Dan hebben we meer kans om te winnen!”

3. „Ga jij maar lekker groeien, hoor tulp,” zegt Moffel. Hij geeft 'm een beetje water. „Hoe gaat het eigenlijk met jouw tulpje, Piertje?”

4. „Niet kijken!” roept Piertje. Maar Moffel doet het stiekem toch. Jeetje, wat een grote tulp, denkt hij. Op z'n tenen sluipt hij dichterbij.

5. „O, kijk nou!” roept Moffel uit. „Het is helemaal geen echte tulp. Hij ruikt niet. Volgens mij is hij gemaakt van papier!”

6. „De winnaar is Moffel!” zegt de man van de prijsuitreiking. „En een zakje echte tulpenbollen voor het grapje van Piertje.”

tekst: Ingeborg Bijlenda, tekeningen: Jaska Verschoor

(Bijlsma, 1998)

Les 3

Nog eens oefenen.

We hebben in de afgelopen lessen geleerd

hoe je verschillende teksten moet lezen.

Dit geldt niet alleen voor in de klas, maar altijd als je een tekst gaat lezen.

Het is altijd goed om jezelf van tevoren de vijf vragen te stellen.

Zo kun je teksten makkelijker lezen en begrijpen.

Beantwoord de vragen en lees daarna de tekst.

1.

2.

3.

4.

Hoi, allemaal,

Ik wil jullie iets vertellen over het milieu.

Ik vind dat iedereen moet stoppen met autorijden.

Want autorijden is heel slecht voor het milieu.

Uit de uitlaat van de auto komt vieze rook.

Deze rook komt in de lucht en dan krijg je zure regen.

Als er veel zure regen valt kunnen de bomen niet goed groeien.

Maar wij hebben de bomen nodig om te leven.

Ik vind het dus beter als iedereen stopt met autorijden.

Dan komt er ook geen zure regen meer en dat is veel beter voor de bomen.

Eric

Hierna staan een aantal teksten.

Boven elke tekst staan de plaatjes van Ivo.

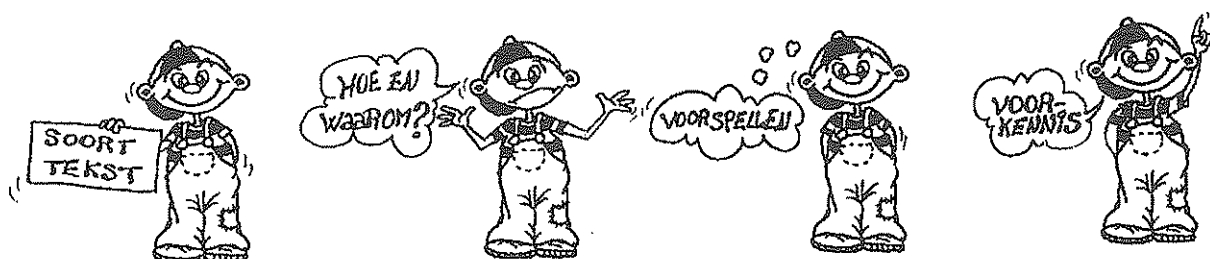
Je moet jezelf de vragen stellen voor je gaat lezen.

Je hoeft de antwoorden niet op te schrijven.

Als je de vragen niet meer weet, dan kun je de symbolen-kaart erbij houden.

Na sommige teksten staan ook een aantal vragen.

Van deze vragen moet je het antwoord wel opschrijven.

De brandweerauto.

Naar de brand.

Een brandweerauto is rood.

Dat is de kleur van vuur en gevaar.

De brandweer moet snel op de plaats van de brand zijn.

Met zwaailicht en sirene mag de auto door een rood stoplicht rijden.

Drie soorten wagens.

De bluswagen blust de brand.

De ladderwagen heeft een ladder.

Die is voor brand in een hoog gebouw.

De hulpwagen helpt bij grote ongelukken.

Bluswater en schuim.

De brandweer begint te blussen met water uit een tank op de wagen.

Dat is genoeg voor enkele minuten.

Andere brandweermannen maken ondertussen de rode slangen vast aan de brandkraan.

Die zit op de waterleiding, net als de kranen thuis.

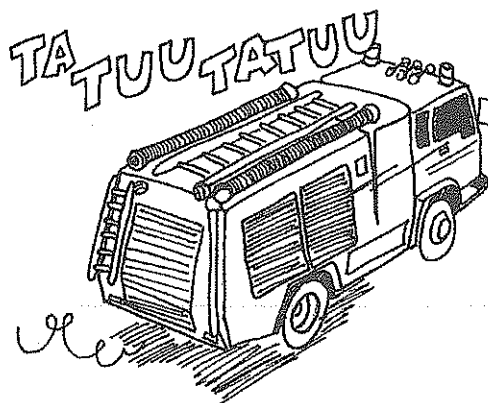
Soms komt het bluswater uit een sloot of gracht.

Water blust geen benzine-brand.

Benzine drijft op water en blijft branden.

Schuim helpt wel.

Schuim valt als een deken over het vuur en dooft het.

(M. Meulepas, 1995)

5. Hoeveel alinea's heeft deze tekst?

.....

Bij welke alinea passen de volgende zinnen:

6. "Een benzine-brand wordt niet geblust met water."

Deze zin past het beste bij alinea

7. "Er zijn drie soorten brandweerwagens."

Deze zin past het beste bij alinea

De sleutel.

Er was eens een dikke, ijzeren sleutel.
 Hij wist niet op welk slot hij paste.
 Al heel lang lag hij in het gras langs de kant van de weg.
 Hij lag te wachten tot iemand hem zou oppakken.
 Maar er was nog niemand, die de sleutel had zien liggen.
 "Je moet het zelf gaan uitzoeken." Zei een torretje.
 "Als je hier nog langer blijft liggen, roest je helemaal weg."
 Het torretje had wel gelijk.
 Maar ja, torretjes kunnen lopen en vliegen.
 En sleutels niet.
 Die kunnen alleen in een slot draaien.
 Open en dicht, open en dicht...
 "Ach je bent natuurlijk stijf geworden van al dat liggen." Zuchtte het torretje.
 "Wacht maar, ik zal je helpen."
 Het torretje sprong boven op de sleutel.
 Hij begon héél vlug heen en weer te rennen.
 Oei, wat kriebelden die vlugge torrenpootjes!
 De sleutel kon niet lang stil blijven liggen.
 Hop, daar sprong hij omhoog!
 En nog een keer!
 En daar ging hij er vandoor.
 Huppelend en springend.
 "Zie je wel!" Riep het torretje
 "Je kunt best zelf uitzoeken op welk slot je past."

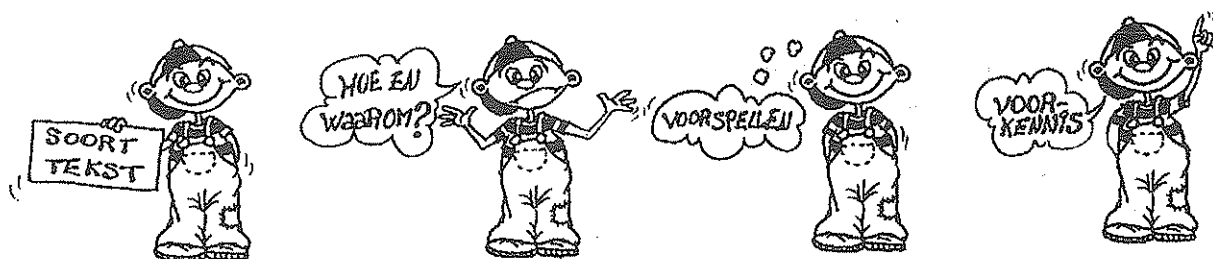
De sleutel wipte over een weg.
 Aan de kant van de weg zat Gijs de inbreker.
 Hij zat uit te rusten van zijn laatste inbraak.
 "Hé, wat zie ik daar voorbij wandelen?" Mompelde Gijs.
 "Dat is vast de sleutel van een hele grote goudkist."
 Heel stil sloop Gijs achter de sleutel aan.
 Maar de sleutel had al snel door dat hij werd gevolgd.
 Wat een nare man is dat, dacht hij.
 Ik moet hem zien kwijt te raken.
 Anders pakt hij me op en stopt me in zijn zak.
 Aan de kant van de weg stond een dikke boom.
 De sleutel sprong handig om de boom heen.
 Maar Gijs lette zó op de sleutel, dat hij de boom niet zag.
 Hij liep zo met zijn hoofd tegen de stam op.
 Daardoor zag Gijs alleen nog maar sterretjes.
 Hij kon dus niet zien welke kant de sleutel op ging.
 Snel wipte de sleutel een heel eind verder weg.
 "Ziezo, die ben ik kwijt." Zuchtte hij.
 Maar al snel was er iemand anders, die hem voorbij had zien wippen.

Het was Dikke Dirkje die altijd aan snoep en taartjes dacht.
 Dat is vast de sleutel van een snoeptrommel, dacht Dikke Dirkje.
 Hij begon meteen achter de sleutel aan te rennen.
 Die zal ik eens flink laten rennen, dacht de sleutel.
 Dan wordt hij wel een stukje magerder.
 Want wat is die jongen dik!
 Al snel begon Dikke Dirkje moe te worden.
 Lang kon hij het niet meer volhouden.
 Op het laatst was de sleutel zo ver weg dat Dirkje hem niet meer kon zien.
 "Dat is de tweede die ik kwijt ben." Lachte de sleutel.
 "Wie volgt?"
 Hij wipte voorbij het grote huis van professor Antiek.
 Professor Antiek is altijd op zoek naar heel mooie, oude dingen.
 "Oh, wat een mooie sleutel is dat!" Riep professor Antiek.
 Hij wilde de sleutel pakken.
 Maar die wist nog net op tijd weg te wippen.
 "Wat een mooie sleutel, echt vakwerk.
 Vast wel tweehonderd jaar oud." Mompelde de professor.
 "Die bevat me ook niet." Zei de sleutel bij zichzelf.
 "Straks pakt hij me op en kom ik in zijn museum te hangen.
 Nee hoor, niets voor mij!"
 In de straat was een diepe kuil gegraven.
 Daarin waren mannen aan het werk.
 Hoepla, daar sprong de sleutel over de kuil heen.
 Maar ach, die arme professor Antiek!
 Die viel er natuurlijk middenin.
 Zijn bril was kapot, zijn handen waren geschaafd
 en hij zat helemaal onder het zand.
 De sleutel wipte snel verder.

Het begon al donker te worden
 Toen zag de sleutel een lief klein huisje.
 Het huisje had een rieten dak en bloemen voor de ramen.
 "Daar lijkt het me best leuk." Zei hij.
 Hij sprong op tegen de deur: tik, tik.
 Vrouwtje Fief woonde in het huisje.
 Wie zou er nou nog zo laat op visite komen, dacht ze.
 Ze deed de deur open.
 Ze zag de sleutel vrolijk boven op de deurmat wippen.
 "Kijk nou, een grote sleutel, dat is leuk."
 Ze pakte de sleutel op en bekeek hem goed.
 "Wie zou er nou zo'n mooie sleutel hebben verloren?"
 Weet je wat ik hang hem voor het raam.
 Dan kan iedereen hem zien."
 Vrouwtje Fief hing de sleutel voor het raam en ging naar bed.
 Vrouwtje Fief moest namelijk elke dag heel hard werken.
 Daardoor was ze 's avonds erg moe.
 De sleutel was ook erg moe.
 Hij viel al gauw in slaap.

De volgende ochtend stopte er een koets voor het huisje.
 Er stapte een prins uit.
 Hij had een blauwe mantel aan en een hoed met veren op.
 "Die sleutel is van mij." Zei hij tegen Vrouwtje Fief.

"Ik heb er jaren naar gezocht, maar hem nooit kunnen vinden.
Het is de sleutel, die past op het hart van prinses Julie..."
De prins gaf vrouwtje Fief een zak vol goudstukken voor de sleutel.
Nu hoefde ze nooit meer te werken.
En de sleutel was heel blij en gelukkig.
Hij begon te glanzen als goud.
Hij paste precies op het hart van prinses Julie.
Prinses Julie en de prins gingen meteen trouwen.
Ze leefden nog héél lang en héél gelukkig.
De sleutel kreeg een mooi plaatsje
op een rood kussentje, dat altijd op het nachtkastje van de prinses lag.
(Focke, 1972)

Onze buren.

Bij ons in de buurt, daar zie je zo veel,
je kunt de hele dag kijken, zoveel als je wil.
Het aantal gezinnen dat er woont is elf.
Wat er allemaal gebeurt? Dat hoor je vanzelf.

In het eerste huis, dat kun je wel horen,
is pas een kleine baby geboren.
En de baby huilt altijd zo hard.
Dat is echt niet leuk voor ome Bart.

Ome Bart woont namelijk daarnaast.
En hij heeft altijd haast.
Hij is niet veel thuis, in de week maar een paar uren.
Dat komt, volgens mij, door dat lawaai bij de buren.

Verder woont er de familie Ter Haar.
En daarnaast vier gezinnen boven elkaar.
Hen ken ik allemaal niet zo goed.
Omdat iedereen altijd de gordijnen dicht doet.

Maar daarnaast daar woont een stel,
wat daar gebeurt dat zie ik wel.
Elke avond voor het slapen gaan,
gaan ze voor de ramen staan.

Ze zingen dan heel hard en vals.
Wat niet zo leuk is voor opa Tals.
Want die ligt dan al lang in bed.
En heeft daarom niet zo'n pret.

Naast opa Tals wonen nog twee gezinnen.
Die zitten niet vaak binnen.
De ouders staan vaak buiten te praten,
terwijl de kinderen spelen in de straten.

Maar altijd rond vijf uur, moet je weten.
Gaan ze naar binnen, zeker om te eten.
Ja, bij ons in de buurt daar zie je zoveel,
Je kunt de hele dag kijken, zoveel als je wil.

Een kudde giraffen.

Giraffen leven in warme landen.
 In groepen bij elkaar.
 Zo'n groep heet een kudde.
 Een groot sterk mannetje is de baas van de kudde.
 Door hun lange nek kunnen giraffen ver kijken.
 Ze zien dus snel of er gevaar is.
 Andere dieren weten dat.
 Ze blijven in de buurt van de kudde giraffen.
 Als de kudde vlucht, vluchten de andere dieren ook.

Eten en drinken.

Een giraf eet de blaadjes, die boven in de boom zitten.
 Andere dieren kunnen daar niet bij.
 Hij draait zijn lange tong om de blaadjes heen en trekt ze eraf.
 Drinken is moeilijk voor de giraf.
 Hij moet zijn voorpoten ver uit elkaar zetten.
 Anders kan hij niet met zijn bek bij het water.
 Maar... als er gevaar is, kan hij zó niet vluchten.
 Daarom drinken ze om de beurt.
 De anderen staan op de uitkijk.

Een jonge giraf.

Een baby-giraf groeit in de buik van zijn moeder.
 Als hij geboren wordt, is hij al zo groot als een mens.
 Het jong probeert direct te staan en kan al gauw lopen.
 Als de moeder moet vluchten, kan hij dus met haar mee!
 Het jong drinkt melk bij zijn moeder.
 Na een paar weken kan hij al zelf blaadjes eten.

(Hulten, 1986)

8. Wat is de titel van deze tekst?

9. Wat zijn de kopjes van deze tekst?